

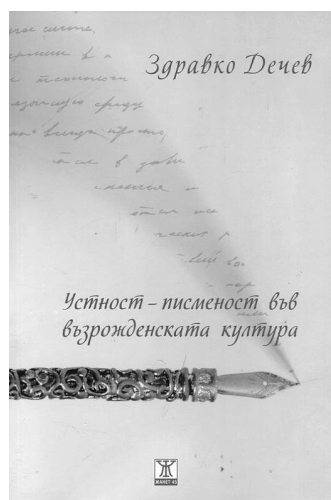
Здравко Дечев. *Устност – писменост във възрожденската култура.*

Феноменология на българския глас. Пловдив: ИК „Жанет 45“, 2014, 192 с.

Информациологията като нова наука на днешния ден ни дава кодове, чрез които да „прозираме“ в различни светове и да осмисляме, приемаме/не приемаме факти или нюанси за/от различни мисловни вселени. Динамиката на днешния ден и разкодирането на криптираната във времето информация е модулен знак за поколенията, че при случващото се в забързания ни, информационно пренаситен, но и комплексирани свят на технологични чудеса е много важно да се обръщаме понякога към онези съхранени във вековете истини за ролята на словото в живота на обикновения човек.

Погледнато от тази позиция, навлизането в света на Възраждането в няколко посоки (устно слово – създател, фолклорист от епохата – устно и писмено слово, ученият в прогресията на протичащото време – устност и писменост) е изключително интересен литературен и научен феномен. Казвам феномен, защото книгата на Здравко Дечев интерпретира проблема за словесността от позицията не просто на цитиране и обобщаване, а е едно оригинално изследване в стила на научния код, осмислящ релацията словесност – хронотоп.

Още във въведението авторът ни насочва към онова „изследователско предизвикателство“, което е същностно за него в изследването: „В този смисъл гласът, възприеман и като жива словесна практика, и като оформена следа чрез писането, се оказва съсредоточие на устно/писменото поведение на възрожденеца“ (с. 12). Здравко Дечев ни предлага концептуализираната, но и по принцип индивидуално прецизирана гледна точка за литературата като „бавна медия“ в конкретиката на Възраждането. Като не пренебрегва тълкуванията и прочитите на възрожденската словесност от Петър Оджаков, Тодор Шишков, Добри Войников, Георги Попов, Димитър Маринов, Моско Москов, Александър Теодоров-Балан, Петър Динеков, Никола Георгиев, Дочо Леков, Йорданка Холевич и други (включително и съвременни учени), авторът търси своя ракурс „към представата за поствъз-

рожденското усвояване на словесното“ (с. 15) или своята „история за гласа и буквата – и за техните зависимости, различия и възможни продължения“ (с. 19).

Втората основна част – „Интересът към отношението устно – писмено“, ни насочва към „началното извеждане и моделиране на комуникативната проява устно – писмено“ (с. 20) от Петко Славейков през самия XIX век. Дечев ни насочва към онзи немаловажен за Славейков факт – „желание за записване“ (с. 21), като специфика на Българското възраждане и реализирането на устно – писмено чрез слушателя и перифразирането на библиейското основание във варианта „В началото бе записът...“ (с. 21).

За поколенията и за науката литературният поглед към феномена е много важно да бъде поставен от всеки изследовател във времевото пространство. Да бъде кодиран в културния пантеон на държавността и нацията. От позицията на литератор и човек за мен е важно това, че в тази част мога да открия съществена фактология и да се приобщя към „вкуса“ на възрожденското културно време. Мога да разкрия спецификите на „типологизиране на възрожденската книжнина чрез моделите на комуникативните ѝ статутни“ (с. 24).

Съществен момент е и представената „дисциплинарна матрица“ на проф. Иван Шишманов. Набелязаната от него научна методология Здравко Дечев осмисля през призмата на диалогичността „на Шишмановия текст във времето“ (с. 43). Този поглед ни провокира да прозрем в търсенията на Ив. Шишманов и да открием собствената си позиция и отношение към устността и писмеността в хронологията на времето; да намерим корените на творческата същност в народната словесност, осмислена чрез научното изследване и кодирана в създадената нова българска литература.

Интересен и аргументиран е изводът за това, че „днес осъществяваме синекдотични прочити на това, що е фолклор“ (с. 58). Защото фолклорът взаимодейства не само с митологичната образност и мислене, но е в синергична връзка с писменото слово до днес. Наличността на взаимодействие се препотвърждава в творчеството не само на Петко Славейков, но и при Ботев, Вазов, модернисти, като Пенчо Славейков, Яворов, Петко Тодоров, както и в развитието на художественото слово до днес. Концептуално авторът е поставил проблема за словесността, свързвайки го с ролята на „гласа“ във времевата парадигма не само „чисто антропологически“ (с. 119), но и от гледна точка на неговото „олитеруване“ чрез образи, практики, метафорика, т.е. знаци, които имат своя нова комуникативна проява в следващите литературни дискурси. Казвайки „следващи литературни дискурси“, не можем да не акцентуваме и върху това, което авторът оценява – ролята на Паисий и неговата *История* във времето, съпреживяна чрез акта на записването и преписването, което в крайна сметка е същностно за Възраждането ни и за формирането на нация.

В главата „Словеснейшият възрожденец“ Здравко Дечев „разбулва“ обобщения образ на „учения човек“ от времето на Възраждането, „чиято мяра за образност включва и представата за способността му да бъде красноречив, да има дар слово, защото „словесный човек“ е умеещият да гово-

ри“ (с. 150). Ние се докосваме до различните му превъплъщения и социални визии – религиозна, учителска, ученическа, родителска... Тези субективности характеризират различните проявления на гласовостта във времето на раждането на националното.

Много интересна е съпоставката между тази образност и нейните проявления тогава и сега. Нашият социокултурен контекст в парадигмата на времето поставя човека в изолация, в плен на технологиите и дистанциране в социален и личностен аспект. Или както казва авторът: „Днес ние сме приютили гласовете си в собствената им тишина“ (с. 148). И това ни води не просто към интровертност, а към душевно и социално маргинализиране, което създава непреодолими прегради и личностни деформации. И ако продължим темата за „гласа“ в днешния ден, какво всъщност ще оставим за бъдещите поколения? Може би това е една от причините, поради които бих призовала повече хора да прочетат тази книга и да преосмислят собственото си отношение към идеята „устност – писменост“. Провокирани от реализацията на възрожденското мислене и говорене, да потърсим комуникативната роля на „гласа“ в нашето съвремие. Самият автор ни насочва към тази релация: възрожденски глас – гласа на настоящето с неговите аудиоформати и технологични постижения.

Изключителната роля на словото, определена в Библията („В началото бе Словото...“), има своите реализации и определена „власт“ над човека в различните социокултурни контексти и общества. Затова прочитът на тази книга е крачка към разкриване на „словесния свят на българина“ и неговото общуване; към функционирането на българина на обществената сцена като фактор със своя история, бит и култура и най-вече със свой „глас“, с писменост, книжнина и култура.

Маргарита Димитрова